तदहं ज्ञातुमिच्छामि दण्ड उत्पद्यते कथं । किञ्चास्य पूर्व्वं जागर्त्ति किं वा परममुच्यते । ४४८०
कथं क्षत्रियसंस्थश्च दण्डः सम्प्रत्यवस्थितः । ब्रूहि मे सुमहाप्राज्ञ ददाम्याचार्य्य वेतनं ।
॥ वसुहोम उवाच ॥ शृणु राजन् यथा दण्डः सम्भूतो लोकसंग्रहः । प्रजाविनयरक्षार्थं धर्म्मस्यात्मा सनातनः ।
ब्रह्मा यियक्षुर्भगवान् सर्व्वलोकपितामहः । ऋत्विजं नात्मनस्तुल्यं ददर्शेति हि नः श्रुतं ।
स गर्भं शिरसा देवो बहुवर्षाण्यधारयत् । पूर्णे वर्षसहस्रे तु स गर्भः क्षुवतोऽपतत् ।
स क्षुपो नाम सम्भूतः प्रजापतिररिन्दम । ऋत्विगासीन्महाराज यज्ञे तस्य महात्मनः । ४४८५
तस्मिन् प्रवृत्ते सत्रे तु ब्रह्मणः पार्थिवर्षभ । दृष्टरूपप्रधानत्वाद्दण्डः सोऽन्तर्हितो ऽभवत् ।
तस्मिन्नन्तर्हिते चापि प्रजानां सङ्करोऽभवत् । नैव कार्य्यं नवाऽकार्य्यं भोज्याभोज्यं न विद्यते ।
पेयापेये कुतः सिद्धिर्हिंसन्ति च परस्परं । गम्यागम्यं तदा नासीत् स्वं परस्वञ्च वै समं ।
परस्परं विलुम्पन्ति सारमेया यथामिषं । अबलान् बलिनो घ्नन्ति निर्म्मर्य्यादमवर्त्तत ।
ततः पितामहो विष्णुं भगवन्तं सनातनं । संपूज्य वरदं देवं महादेवमथाब्रवीत् । ४४९०
अत्र त्वमनुकम्पां वै कर्त्तुमर्हसि केशव । सङ्करो न भवेदत्र यथा तद्वै विधीयतां ।
ततः स भगवान् ध्यात्वा चिरं शूलवरायुधः । आत्मानमात्मना दण्डं ससृजे देवसत्तमः ।
तस्माच्च धर्म्मचरणान्नीतिर्देवी सरस्वती । ससृजे दण्डनीतिं सा त्रिषु लोकेषु विश्रुता ।
भूयः स भगवान् ध्यात्वा चिरं शूलवरायुधः । तस्य तस्य निकायस्य चकारैकैकमीश्वरं ।
देवानामीश्वरञ्चक्रे देवं दशशतेक्षणं । यमं वैवस्वतञ्चापि पितॄणामकरोत् प्रभुं । ४४९५
धनानां राक्षसानाञ्च कुबेरमपि चेश्वरं । पर्व्वतानां पतिं मेरुं सरिताञ्च महोदधिं ।
अपां राज्ये ऽसुराणाञ्च विदधे वरुणं प्रभुं । मृत्युं प्राणेश्वरमथो तेजसाञ्च हुताशनं ।
रुद्राणामपि चेशानं गोप्तारं विदधे प्रभुं । महात्मानं महादेवं विशालाक्षं सनातनं ।
वशिष्ठमीशं विप्राणां वसूनां जातवेदसं । तेजसां भास्करञ्चक्रे नक्षत्राणां निशाकरं ।
वीरुधामंशुमन्तञ्च भूतानाञ्च प्रभुं वरं । कुमारं द्वादशभुजं स्कन्दं राजानमादिशत् । ४५००
कालं सर्व्वेशमकरोत् संहारविनयात्मकं । मृत्योश्चतुर्विभागस्य दुःखस्य च सुखस्य च ।
ईश्वरः सर्व्वदेवस्तु राजराजो नराधिपः । सर्व्वेषामेव रुद्राणां शूलपाणिरिति श्रुतिः ।
तमेनं ब्रह्मणः पुत्रमनुजातं क्षुपं ददौ । प्रजानामधिपं श्रेष्ठं सर्व्वभूतभृतामपि ।
महादेवस्ततस्तस्मिन् वृत्ते यज्ञे यथाविधि । दण्डं धर्म्मस्य गोप्तारं विष्णवे सत्कृतं ददौ ।
विष्णुरङ्गिरसे प्रादादङ्गिरा मुनिसत्तमः । प्रादादिन्द्रमरीचिभ्यो मरीचिर्भृगवे ददौ । ४५०५
भृगुर्ददावृषिभ्यस्तु दण्डं धर्म्मसमाहितं । ऋषयो लोकपालेभ्यो लोकपालाः क्षुपाय च ।
क्षुपस्तु मनवे प्रादादादित्यतनयाय च । पुत्रेभ्यः श्राद्धदेवस्तु सूक्ष्मधर्म्मार्थकारणात् ।
विभज्य दण्डः कर्त्तव्यो धर्म्मेण न यदृच्छया । दुष्टानां निग्रहो दण्डो हिरण्यं वाह्यतः क्रिया ।
व्यङ्गत्वञ्च शरीरस्य वधो नाल्पस्य कारणात् । शरीरपीडास्ताश्च देहत्यागो विवासनं ।